

Vis autem, Frater, efficacius corrigere? lacrymare, ora Deum ex corde. S. Chrysost. Sic se gerebant veri Patres & Pastores; ubi erant inutiles sermones, ibi suspiria edebant, orationes fundebant & lacrymas, diris se cruentabant flagellis, ut Deus peccatores benigno suo vultu illustrare & reducere dignaretur. O veros Dei homines! o quam magni faciebant vel unam convertere animam & salvare! Ubi est nunc zelus eorum? Væ nobis, idolis & simulacris! Hanc ingeniosam charitatem pro nostra salute non habemus; quid mirum si hanc pro aliena non habeamus? Nam qui sibi nequam, cui bonus erit? O ignavos & indignos Evangelii præcones! Misereatur nostri Deus, misereatur nostri, & nos flammam ignis facere dignetur.

IV. Quod verbis prædicasti, hoc factis confirmare contende, ut te primum salvum facias, & eos qui te audierint. Quapropter inhæreant animò hæc divina oracula: *Tandem ego, imò ego ipse concionator moriar; post ista qua nunc obo magisteria, manifestandum sum ante tribunal Christi, strictam villicationis meæ ei rationem redditurus. Ecquid proderit mihi si, universum mundum lucrer, anima verò meæ detrimentum patiar? Quam stultus,*

quam pro anima mea commutationem dabo? Quam multi concionatores eximii, præclare quidem dicentes, sed non facientes, detracti sunt è Cathedra Evangelica in profundum tartari! Quid mansri similis, quam quodd, cum plurimis saluti fuerint, ipsi miserrimè perierint! Proh pudor! proh dolor! proh desperatio! Nonne tamen sicut patres mei, ita & ego fieri periclitor?

Si his & aliis tantillum movearis, charissime Frater, nonne placens Deo, misereberis animæ tuæ? Quo fervore castigabis corpus tuum? Qua animi alacritate laborabis, dum tempus habes, sicut bonus miles Christi, & operaberis bonum usque ad mortem, ne fortè, cum aliis prædicaveris, ipse reprobus efficiaris? Sic se gerebat ex propriæ damnationis periculo Apostolus Paulus, quamvis vas electionis esset; nos verò qui aliter agimus, quid sumus? quid erimus?

ARTICULUS XX.

Studiosa puerorum catechizandorum cura.

Præter eximium illud concionandi munus, est & aliud, quod quidem licet paulò demissius videatur, non idèò tamen

negligendum est, catechizandi scilicet officium, & prima fidei rudimenta parvulis assidue tradendi; imò tantò potiori studio & affectu ei incumbendum est, quantò uberior, ut plurimum, fructus animarumque proventus colligi possunt; ex hac enim catechistica puerorum instructione pendet omnis posterioris ætatis fructus, sicut messis à semine. Quis ergò pietatis & divini timoris semen in his tenellis cordibus seminare, illudque frequenti & familiari exhortatione rore rigare non curabit, ut germinans germinet & fructum afferat, eumque suo tempore videat & lætanter gustet?

Vide, charissime Frater, vide quomodò Dominus Jesus, in quo thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi erant, parvulos ad se venientes blandè excipere & erudire solebat: *Sinite*, inquebat, *parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire, talium est enim regnum cælorum.* Matth. 19. v. 14. *Offerebant illi parvulos ut tangeret illos; discipuli autem comminabantur offerentibus: quos cum videret Jesus, indignè tulit, & ait illis: sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos; talium est enim regnum cælorum.* Marc. 10. v. 13. & 14. Ex eodem

erga pueros zelo, dixit Simoni Petro: *Simon Joannis, diligis me plus his?* ait illi: *etiam, Domine, tu scis quia amo te.* Dicit ei: *pasce agnos meos.* Joann. 21. v. 16.

Igitur, si ipsa æterni Patris sapientia in terram descendit, ut in carnis nostræ humilitate cœlestis vitæ præcepta nobis traderet; quem non compellat charitas Christi ut parvulus fiat in medio fratrum suorum, & tanquam nutrix fovens filios suos? *Catech. Cont. Trid.*

O piissime Jesu! exclamabat doctus & pius Gerson, quis ultrà post te verecundabitur esse humilis ad parvulos? Quis tumescens & elatus de sua vel magnitudine vel scientia parvitatem deinceps parvulorum, eorum ignorantiam vel imbecillitatem audebit aspernari, quando tu, qui es Deus benedictus in sæcula, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, usque ad castissimos parvulorum amplexus beata brachia mansuetus inclinas atque circumligas? procul ergo exhinc omnis elatio, procul omnis indignabunda quælibet parvulorum effugatio.

Deinde sermonem ad parvulos convertens, eos sic amorosè allicit: usquequò par-

vult diligitis infantiam? ut quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Venite fidenter, nullæ viarum insidiæ, nullus latet anguis in herba; communicabimus mutuo bona spiritualia, quia temporalia vestra nulla requiro; ego vobis doctrinam, vos mihi orationem impenditis, imò orabimus pro invicem, ut salvemur; sic Angelos nostros vicissim lætificabimus, sic misericordiam inveniemus apud Patrem nostrum dum obediemus voci suæ in accessu nostro ad eum, ego provocando, vos exequendo, qui spiritu parvuli esse debetis; invitat ipse Jesus spirituali colloquutione, & affatu jugiter inspirans & dicens: sinite parvulos venire ad me.

Hinc non obstantibus amplissimis honoribus doctissimus ille vir parvulorum gregem ad se in Ecclesiam advocare & erudire, scriptisque & exemplo alios ad idem invitare solebat.

Qua ergo fronte eosdem parvulos instruere dedignaveris, fastidiose Frater? Gemebundos eorum, aut saltem matris Ecclesiæ audi clamores; *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Tren. 4. Ecce clamant post te, uberibus te jampridem lacrymis sustinent: quousque eos,

gravi corde, jejunos demittes? Nonne præduritia tua deficient in via? An non absque ductore positi in via lubrica & tenebrosa ex facili cadent? *Gerson.*

Verùm dic, amabimus, quæ tua mens? quæ tua excusatio? An dices te necessariis ad id munus carere dotibus? Misera & pestifera defensio! Numquid eximia eges scientia ut fidei rudimenta Deique mandata pueros irrogationibus doceas? Veriùs dicas te omni prorsus carere zelo.

Occupatio mea, subjicies, forsàn, in majoribus esse debet. Quid sibi hoc vult, nisi: *aquila non capit muscas?* Certè nec te Deus superbum. Et verò nonne hinc patet, fætet, & serpit profunda, insolens, & contumax illa quæ te tenet superbia, & quæ ex Angelo diabolum fecit? Nonne præsumptuose nimis, nonne vidisti ipsum Dominum Jesum hanc Deo & hominibus odibilem tuam profligare & confundere superbiam? An illo sapientior es, aut ad sublimiora vocatus? Quid majus esse potest quam parvulorum animas plantare, rigare, easque ad virtutem pro reliquo vitæ tempore dirigere? Nonne scriptum est: *Adolescens, juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea?* Prov. 22. v. 6.

Sublime quidem est, his rationibus convictus, inquit, & zelo meo dignum pueros catechizandi & instruendi munus; verum nonne ista publicis prædicationibus mei magnificentius & efficacius præstare possum? Nos verò respondemus; id quidem fortè pomposius, sed nostro iudicio, nec adèd efficaciter & fructuosè. Quare? quia huiusmodi prædicationes puerorum captum superant; instructiones verò catechisticæ interrogationibus & familiaribus exemplis ac parabolis intermixtæ, imbutæ, & conditæ, proindeque eorum captui magis accommodatæ, imbecilli eorum memoriæ & tenello animo facilius & altius inculcantur. Præterea catechizandi sese frequentius, quàm concionandi offert occasio, sive quia ad catechizandum non requiritur tanta præparatio prævia, sive quia parvulos ubique invenis; & imbuendos habes; hos enim non solum in Ecclesia; sed domi etiam, in vicis, in agris, in sylvis, in tuguriis; imò medias inter eorum tui manuum occupationes, medias inter deambulationes & animi relaxationes erudire facile potes. Si ergò propter prædicationes, etiam pro ipsis erudiendis pueris elaborandas, hanc familiarem & sese ubique offe-

rentem instructionem fastidias, aut certè negligentè, perfunctoriè & obiter peragas, quinimò si idem munus quasi vile & abjectum respuas, ut ad splendida & honorifica, pueris tamen ferè omninò inutilia officia, libentiùs incumbas; verè te ipsum, non Deum quæris, & variis cor tuum illusionibus imples. Nonne vides quantum in exedris inter audientium plausus plerumque periclitetur humilitas? Quot præclari concionatores, postquam pomposè prophetaverunt; tamen tot laboribus propter vanam gloriam frustrà exhaustis, audierunt miseri, & ad æternam ignominiam suam experti sunt & sentiunt istam formidabilem Domini sententiam *nescio vos?* Nonne & tu superbia tumens & ebrius idipsum periclitaris?

Absit ut te à prædicatione avertere velimus. Verùm si Dei gloriam purè quæris, certè has novellas puerorum plantationes absque prædicationis præiudicio assiduè & hilariter rigabis; id est, in medio parvulorum parvulus fies; tanquam si nutritrix foveat filios suos, his utpotè in Christo parvulis lac potum dabis, non escam; nondùm enim hanc sustinere possent. Quòd illam escam adultis jam validis, robustis,

& viris, proindèque hanc sustinere valentibus, prædicatione tua suppedites, hoc concedimus, & in hoc laudamus te: verùm quod his in Christo parvulis lac illud inclementer deneges, hoc respicimus, & in hoc non laudamus te. Isto quidem molesto & obscuro exercitio non splendet coram hominibus gloria tua; verùm quid tua interest, modò ut splendet coram Deo, cui securiùs places, & cui, Angelisque ejus spectaculum fis? Idcirco huic instructioni quam plerique nequidem attendunt, eò libentiùs vacare debes, quò magis id fieri scis absque humilitatis dispendio, & cum ingenti ac tutissimo merito. Sileat ergo & abstérreatur proprius ille qui te hucusque fascinauit amor; incipe ex nunc fieri parvulus, imò & stultus propter Christum erudiens infantes, & illos à pueritia studiosè sine tædio curans, *Eccli. 7.* eisque præsertim si Parochus sis, ad Ecclesiam convocatis fidei initia singulis Dominicis & aliis festis diebus solitis trade. *Conc. Mediol.* Et cum per novæ legis Sacramenta omnis vera justitia vel incipiat, vel incepta augeatur, vel amissa recuperetur, *Trid. Sess. 7. in præm.* nihil zelo tuo tuaque cura dignius quàm pueros fidei ru-

dimentis jam imbutos docere, eisque explicare vim Sacramentorum, simul & dispositiones ad ea ritè & fructuosè recipienda; præsertim quando ad primam instruuntur & ordinantur communionem, cum ex ea interdum pendeat totius vitæ pia ad salutem directio. Quapropter inhæreat animo istud ejusdem Concilii decretum. *Sess. 24. de Ref. c. 7.*

Ut fidelis populus ad suscipienda Sacramenta majori cum reverentia atque animi demissione accedat, præcipit sancta Synodus Episcopis omnibus, ut non solum cum hac per se ipsos erant populo administranda, priùs illorum vim & usum, pro suscipientium capitu explicent; sed etiam idem à singulis Parochis piè prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit, & commodè fieri poterit, servari studeant, juxta formam à sancta Synodo in catechesi singulis Sacramentis præscribenda; quam Episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque à Parochis omnibus populo exponi curabunt.

Verùm ut hæc omnia officia catechetica efficacius peragas, hoc præsertim tibi proponere debes, ut eo animo eadem exequaris, quo Apostolici viri; imò quo ipsemet Christus Dominus ea præ-

titur, undè hæc sequere documenta.

1. Oportet ut pueros perfecta humilitate, invicta patientia, blanda charitate, amorosa affabilitate & mansuetudine, ac variis ingeniosisque illecebris ad catechismum suaviter allicias.

2. Opus est ut, licèt doctor, magister & senex sis; repuerasas cum pueris, balbutias cum illis, eosque quasi modo infantes genitos humeris portes. *S. Hier.* Hoc est, oportet ut verba & conceptus mentis ad eorum captum accommodes. Quod ut assequaris, longà requiritur exercitatio prævia, crebræ & ferventes ad Deum, qui linguas infantium disertas facit, fundendæ sunt preces. Hujusce præviæ & seriæ exercitationis & ad Deum recursus defectu, plures Clerici, imò & Parochi, aliundè doctissimi, nihil aut ferè nihil in catechizandis pueris proficiunt, eosque & se ab hac instructione tandem fastidiosi averunt.

3. Cavè quorundam catechizantium methodum & praxim, qui continuato, prolixo & rapido sermone pueros edocent; illud non est infantes illuminare & erudire, sed excæcare & opprimere. *Conc. Aquisg.* proindèque tempus & laborum perdere me-

ritum, & vanitati fomitem interdum præbere: at contrà, experientia compertum est, familiares & breves interrogationes in catechistica institutione multò utiliores esse, ac proinde pueros longè magis in eo disciplinæ genere proficere, si sæpè, non quidem coacervatim, sed sigillatim & per partes ac vicissim interrogentur. Hanc tu, si fidelis catechista esse cupias, regulam tene. Eos tamen quos acriori adverteris pollere ingenio, primùm interrogà, exindè eadem ab iis qui minus ingenio valent exquire, nec in iis sæpè repetendis & inculcandis fatigeris, ac præsertim rudioribus & magis hebetibus animum patienter adde, ita ut ad ulteriorem articulum non transeas nisi priorem perfectè calleant. Operæ etiam prætitium est ut cuncti sciant & responsiones simul & interrogationes, ut peracta catechistica instructione, se deinceps vicissim & alternatim interrogare, & hinc quæ didicerunt altius retinere queant.

4. Ubi autem rerum omnium, quas scitu eis necessarias existimaveris, simul & interrogationes & responsiones rectè didicerint, opus est ut non tantùm verba, sed etiam sensum illis aperias; quod ut efficaciter & facilè agas, necesse est ut breves

aliquas comparationes, pias historias, & familiaria exempla interdum adhibeas; quæ repetere indecorum non erit, donec eos te intelligere, mutatis ad hoc verbis, ipse noveris. Porrò eis apprimè suade & comenda, ut eadem documenta & exemplarum domi, tum alibi, parentibus, domesticis, fratribus, & sociis narrent; & si id expediat, piis aliquibus munusculis, v. g. imaginibus, rosariis, libellis, &c. ad hanc æmulationem & fervorem allice & excita.

5. Ex instructione catechistica aliquem particularem pietatis fructum colligere, & aliquam tenere praxim, aut saltem unam, tenellos eorum animos edoce, de qua reddendam tibi postea esse rationem curabis, ut maximè à vitiis ætati illi teneræ affinis, à mendacio scilicet, inobedientia, furto, verbis obscænis, &c. maturè absterreantur, & ut ad quædam christianæ religionis officia, præcipuè ad vespertinam & matutinam orationem, & ad Missam piè audiendam tuis excitentur monitis.

His piis, quas adhibebis, industriis Dominus Jesus benedicet, easque fecundabit. Cùm enim mollia sint, & instar ceræ infantium ingenia, sigillum quod primò eis

impresseris, faciliè & quidem pro reliquo vitæ tempore ipso Domino Jesu cooperante, simulque confirmante suscipient; & postquam tu ipse his pueris doctrinam christianam clarè & ad eorum captum accommodatè, patienter & benignè, cum gaudio, fervore, & perseverantia tradideris, huncque cursum quamvis obscurum & molestum consummaveris, ipse Dominus qui justis mercedem laborum suorum reddit, deducet te in via mirabili, refrigerabit te, dabit quoque delicias animæ tuæ, te de fructu oris tui replebit bonis, tandem factus in medio parvulorum parvulus & absconditus, magnus vocaberis in regno cælorum, & in æterna eris memoria. Amen.

ARTICULUS XXI.

Diligens rudium & pauperum instructio.

Quod de adolescentibus in superiori articulo diximus, de quibusdam rudioribus etiam intelligendum esse censemus; hos inter parvulos jure meritò adscribimus. Illis ergo utpotè solidioris cibi incapibus doctrinæ panis frangendus est, imò masticandus, imò & in faucibus inferendus; & lacte, hoc est simplicissima in doc-

trinæ rudimentis instructione, pascendi sunt. Quid zelo nostro dignius? Nobiles & divites, cæterique urbium incolæ persæpè abundant panibus; pauperes verò & miserabiles personæ in agris & sylvis commorantes, ab Ecclesiis remotæ, aut ad eas absque decenti habitu, proindèque pudore affecti, inter alios discipulos publicè accedere non audentes, pecoribus interdùm pascendis divinorum etiam officiorum tempore detenti, persæpè fame pereunt, idèdque doctrinæ fide incurii in tenebris sedent, cœca ignorantia nocte delitescunt, & in paupertatis sordibus & vitiis paupertati affinis miserari. Quis ergo hos eodem Jesu Christi sanguine æquè ac divites redemptos, in salutis via instruere sollicita cura non satagat?

Ad hanc indefessam & piam curam excitat nos ipsius Jesu Christi exemplum, de se dicentis: *Spiritus Domini super me: pauperibus evangelizare misit me.* Luc. 4. v. 18. Hinc nullum, quantumlibet vilem & abjectum à se rejecit, quin potius benignè accepit omnes: quinimò vel unicam Samaritanam, licèt extraneam, licèt conditione vilem, licèt conversatione impuram catechizare, exhortari, & convertere non dedig-

natus est. *Cogitemus*, inquit Sanctus Augustinus, *quid nobis prerogatum sit ab illo qui demonstravit nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus.* Cogitemus qua charitate, quo zelo Salvator ille hominum, in quo thesauri sapientiæ & scientiæ Dei erant absconditi, circuibat pagos & villas, ignarum & rudem populum, nunc in littore, nunc in montibus, nunc in locis campestribus erudiens; quomodo se ad eorum qui audiebant captum demittebat, familiari loquendi modo utens, eadem sæpius repetens & inculcans, similitudines & parabolas vulgares adhibens? Qua patientia, quo amore turbas comprimentes se sustinebat? Qua lenitate & mansuetudine illorum, quos alloquebatur, tarditatem & stupiditatem juvabat, duritiam & contumaciam ferebat, & omnia omnibus fiebat, ut omnes redimeret & salvos faceret? *Sacer. Christ.* Quem non trahat adèd eximium Dei sapientiæ exemplum? quis in hunc non currat odorem & zelum? quis ad rudes & pauperes se demittere verecundabitur? Procul hinc tumida superbia, procul odibilis præsumptio; nonne utraque hoc satis confunditur exemplo?

Ad hunc præterea erga rudes & paupe-

res zelum invitat & allicit exemplum Apostolorum, qui quamvis eximia sapientia & Spiritus sancti charismatibus repleti, nihilominus cum rudibus agebant, cum vilibus conversabantur, illisque se omnimodè adaptabant, omnibus omnia facti, ut omnes Christo lucrifacerent. D. Petrus apud Simonem coriarium in Joppe commoratus est. D. Paulus, licet doctor Gentium esset, & Angelis sapientia æqualis, apud eos qui scenofactoriæ artis erant, hoc est, tabernaculorum & pellium artifices, libenter habitavit.

His præviis excitati exemplis & ardenti zelati zelo, alii, quibus dignus non erat mundus, Apostolici viri doctrina & sanctitati conspicui, quamvis concionatores celeberrimi hætenùs fuissent, neglectis tamen urbibus & populosis civitatibus, rudium & pauperum instructionem libenti & hilari animo susceperunt. Hinc prærupta, inviã, solitaria, & horrida loca, quò non conveniebant concionatores, alacriter ipsi, inter nives, grandines, & glacies properarunt, ut ad inaccessos, rudes, imò & barbaros populos pertingerent. In his ergò montuosis locis, cum rudibus rudes & humiles ipsi facti, vulgaribus utentes vocibus,

verba & conceptus mentis ad eorum caputum deprimebant, se inter eos exhibebant non solum ut spiritu patres, sed etiam ut matres & nutrices, ubera eis exhibentes veritatis, pietatis, & amoris plena, docentes quomodò se cruce signarent, quomodò Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, fidei Symbolum enunciarent, quomodò mandata Dei servarent, Sacramentum Pœnitentiæ adirent, quomodò laborem diurnum, paupertatem, aliasque corporis & animi ægritudines ad Dei gloriam dirigerent & patienter ferrent, &c. Hac mirifica catechizandi & instruendi simplicitate & benignitate hos rudes & pauperes ad admirabile fidei lumen & pietatis ardorem suaviter & fortiter alliciebant, & Jesu Christo lucrifaciebant, patientiæ & amoris spectaculum facti & Angelis & hominibus.

In hoc rudes & pauperes catechizandi & instruendi zelo se præcipuè commendarunt S. Carolus Borromeus, S. Franciscus Xavierius, S. Norbertus, S. Franciscus Salesius, S. Vicentius à Paulo, S. Joannes Franciscus Regis, & alii innumeri qui spiritum Christi habuerunt; ad hanc familiaritatem & humilem tantò libentiùs incubue-

runt instructionem, quò uberiores fructus ex ea colligi sciebant, & quò firmioribus ad hanc impellebantur rationibus, quales sunt sequentes.

I. Cùm rudes & pauperes in postremis habeantur, hinc fit, ut quamvis instructionis pane egeant, eumque avidè petant, his tamen derelictis, ab Ecclesia interdum distantibus, inter pecora detentis, nullus persæpè est qui in tanta necessitate frangat eum, & sic ignorantia tenebris jacent, ac miserè pereunt.

II. Quia familiares illæ exhortationes comparationibus, parabolis, & vulgaribus exemplis intertextæ, quibus hos rudes imbuebant, ad instruendum & persuadendum efficaciores sunt quàm pomposæ conciones sublimibus humanæ sapientiæ verbis ornata. Reverà Apostoli orbem converterunt, non eximiis concionibus, sed simplici & catechistico sermone cum Spiritus virtute. Hoc patet in sancto Petro, qui in die Pentecostes simplici exhortatione & catechismo tria hominum millia ad pœnitentiam convertit, & ad hunc numerum quinque millia sequenti die adjecit. Idem præstitit Apostolus Paulus in medio rudium infirmorum, & parvulorum, factus ipse rudis,

infirmus, & parvulus. His exemplis, & experientia sua confortati illi de quibus loquimur Apostolici viri, ad hanc simplicem erga rudes & pauperes se libentissimè demittebant instructionem.

III. Quia hos ruricolos, utpotè simplices, rudes, pauperes, & docibiliores corde quàm divites & urbanos, faciliùs, liberiùs, fiducialiùs, & efficaciùs catechizari & instrui certò sciebant.

IV. Quia ad hoc ministerium, utpotè obscurum & molestum, nihil aliud sæpissimè allicit, quàm purus Dei zelus. Hinc tantò ardentius huic humili vacabunt ministerio, quantò tutiùs humilitas, in exedris pomposis inter audientium plausus multum & persæpè periclitans, hinc servatur illæsa; quantò etiam securiùs servatur & ingens meritum huic ministerio annexum.

Charissime Frater, si ad hæc audita & lecta non inardescat zelus tuus, cujus spiritus sis, nescimus. Verùm, ecquando senties in te quod & in Christo Jesu? Ecquando amorosa pietatis erga rudes & pauperes, sicut electi, viscera sollicitus indues? Ecquando saltem perfectioni & saluti tuæ hinc securiùs providere satages? Si hæc tandem sit mens tua, quid moraris? An non vi-